

s-ar fi născut în anul 1708. Arată că Antioh a primit o instrucție aleasă, apoi frecventează un timp relativ scurt Academia slavo-greco-latină din Moscova. Cînd s-a deschis Universitatea Academică din Petersburg, Antioh Cantemir a fost printre primii studenți înscriși. Numele lui se găsește pe lista celor 12 studenți ai Universității, în 1727. Într-un raport de mai târziu, în capul listei de absolvenți ai Universității figurează numele «cneazului Antioh Cantemir, fiul domnului valah» (p. 17)¹. Lipsa unor documente oficiale din perioada studiilor lui Antioh este suplinită în bună măsură prin datele din corespondența lui de după terminarea cursurilor, păstrată în Arhiva Academiei de Științe a U.R.S.S., precum și prin informațiile lui Beyer la biografia lui Constantin Cantemir publicată în 1783². Se arată că profesorii lui Antioh erau oameni de seamă ai vremii: matematicianul Mayer, naturalistul Billfinger, latinistul Beyer ș.a. A. Cantemir a stîrnit admirația tuturor pentru talentele și capacitatea sa multilaterală. În doi ani de învățătură el s-a ridicat în rîndul celor mai învățați oameni.

În cei patru ani după terminarea studiilor, A. Cantemir scrie numeroase satire, ode, basme și epigrame. Chiar din prima sa satiră «Despre calomniiștii științei», A. Cantemir demască cu sarcasm nimicitor pe carieriști și obscuranțiști, care nu creează nimic, dar ajung la poziții înalte (p. 27, 28). Mai ales creația sa poetică îl așează pe A. Cantemir între partizanii curentului progresist militant împotriva virturilor aristocratice. De aceea, scrierile lui au căpătat imediat o largă răspîndire, fiind și imitate (p. 27). Prin întreaga sa operă, A. Cantemir a devenit unul dintre cei trei reprezentanți de frunte ai gândirii ruse din deceniile 3—4 ale sec. al XVIII-lea, (ceilalți doi fiind Teofan Procopovici și Vasili Nichitici Tatîșev). Adversarii declarați ai obscurantismului clerical, acești trei învățați, cunoscuți ca «ceata învățaților», propagau cu pasiune științele și fundamentau teoretic reformele lui Petru I. Sint deosebit de interesante relațiile dintre A. Cantemir și T. Procopovici. Aceste relații sînt oglinzite mai ales în observațiile lui A. Cantemir pe marginea propriilor sale opere, observații care arată și orizontul intelectual foarte larg al lui A. Cantemir.

Din corespondența lui inedită, întreținută în acești ani cu Christian Friedrich Gross, cu Schummacher, Beyer ș. a., reies unele informații despre soarta operii lui Dimitrie Cantemir. Astfel, într-o scrisoare din 1728, A. Cantemir trata chestiunea publicării *Istoriei imperiului otoman*. În 1729 el intenționa să dea această operă a tatălui său Academiei spre publicare și recomanda ca editarea ei să fie dată în grija fostului său profesor Beyer. Afîindu-se în Olanda, în drum spre Londra, în 1731, A. Cantemir a stabilit cu un tipograf condițiile de tipărire a *Hronicului vechimei romîno-moldo-vlahilor* al tatălui său. Aceasta însă nu s-a mai realizat (p. 39).

La Londra, unde a fost numit ambasador la vîrsta de 22 de ani spre a fi îndepărtat de curte, A. Cantemir a produs de la început cea mai bună impresie și, ulterior, a lăsat acolo cea mai frumoasă amintire. În afara treburilor diplomatice, A. Cantemir se ocupa la Londra de știință și literatură. El traduce în rușește mai multe opere ale literaturii antice, întocmește un dicționar rus-francez (p. 46), contribuie la alegerea unor savanți englezi ca membri ai Academiei din Petersburg. Același lucru făcu el într-o măsură și mai mare la Paris, unde veni în 1738³. Academicile din Petersburg și Paris au ținut legătura între ele prin intermediul lui A. Cantemir. El avu relații și cu Voltaire. La început îl criticase mult, deoarece găsisse în biografia lui Carol XII (scrisă de acesta din urmă) mai multe afirmații eronate în legătură cu domnia tatălui său în Moldova și despre lupta de la Prut. Ulterior însă, cei doi mari oameni de cultură s-au apropiat și Voltaire i s-a adresat lui A. Cantemir pentru date despre ruși. Prestigiul lui A. Cantemir era atît de mare, încît în 1743 se vorbea de numirea lui în postul de președinte al Academiei din Petersburg deși nu avea decît 34 ani. El moare însă la 11 aprilie 1744, de dropică.

Opera lui A. Cantemir a lăsat urme adînci în istoria gândirii sociale din Rusia. De aceea, pe istoricii și literații ruși și străini îi interesează și astăzi rolul lui A. Cantemir ca făuritor al gândirii sociale și ca reprezentant al culturii ruse în Occident. Deși operele lui au fost publicate în multe rînduri⁴ și cu toate că despre el există o literatură bogată, cercetătorii din vremea noastră vor avea totuși de descoperit multe materiale inedite despre el și despre creația lui.

¹ Vezi și *Материалы для истории Императорской Академии Наук*, Том I, S. Petersburg, 1885, p. 442.

² C. Z. Вeyer, *История жизни и дел молдавского господаря Константина...* 1738, Datele despre Antioh se găsesc în introducerea acestei cărți.

³ Despre șederea lui A. Cantemir la Paris a scris M. Erhardt, *Le Prince Cantemir a Paris (1738—1844)*, 1938. Actualmente se ocupă de această problemă G. Grashof, care la al IV-lea Congres Internațional al slavistilor din 1958 a prezentat un referat despre «Cantemir și Fénelon».

⁴ Printre acestea se citează și *Разговоры о множестве миров господина Фонтенелла Парижской Академии наук. С французского перевел и потребными примечаниями изложил князь Антиох Кантемир*, Moscova, 1730, S. Petersburg, 1740. De asemenea Academia a publicat *Житие Антиоха Дмитриевича Кантемира* de I. S. Barkov, în 1872.